

Efnisheimurinn - Świat materialny

Lykilorð – Słowa kluczowe (podstawowe pojęcia i terminy)

Hugtak	Termin polski	Znaczenie / dodatkowe wyjaśnienia
alkalímálmur	metal alkaliczny	Metale alkaliczne to pierwiastki zaliczane do 1 grupy układu okresowego pierwiastków
andefni	antymateria	To przeciwieństwo materii. W hipotetycznym świecie zbudowanym z antymaterii obowiązują te same prawa fizyki jak w naszym, zbudowanym z materii.
andrúmsloft	atmosfera	Warstwa gazowa otaczająca Ziemię, złożona z mieszaniny gazów zwanej powietrzem. Głównymi składnikami powietrza są: azot oraz tlen także argon, dwutlenek węgla i para wodna.
bræðslumark	temperatura topnienia	Temperatura, w której dana substancja zmienia się z substancji stałej w płynną
eðalgastegundir	gazy szlachetne	Pierwiastki z grupy ostatniej układu okresowego pierwiastków chemicznych. Do pierwiastków tych zalicza się: hel, neon, argon, krypton, ksenon i radon.
efnablanda	mieszanina	Zmieszane ze sobą, co najmniej dwie substancje chemiczne. Większość związków w przyrodzie to mieszaniny. Mieszaniny zawierają najmniej dwa składniki wymieszane ze sobą, charakteryzujące się brakiem wiązań pomiędzy sobą. Mieszaniną możemy nazwać zatem sól rozpuszczoną w wodzie, cukier z wodą czy metalowe kulki z piaskiem.
efnaeiginleiki	właściwości chemiczne	To cechy substancji, którą można zaobserwować podczas reakcji chemicznej. Przykłady właściwości chemicznych to toksyczność, palność czy
efnafræði	chemia	Nauka zajmująca się badaniem właściwości i budową różnych substancji oraz badaniem przemian jednych substancji w inne.
efnahvarf	reakcja chemiczna	To proces oddziaływania na siebie substancji, w wyniku którego powstają nowe substancje w wyniku przemieszczania się cząsteczek (elektronów).
efnajafna	równanie chemiczne	Równaniem chemicznym nazywamy zapis przebiegu reakcji za pomocą symboli i wzorów chemicznych.
efnasamband	związek chemiczny	To związek zbudowany przynajmniej z dwóch różnych pierwiastków chemicznych. Związki chemiczne zapisuje się w formie wzorów chemicznych, np. H ₂ O

Hugtak	Termin polski	Znaczenie / dodatkowe wyjaśnienia
efnatákn	symbol chemiczny	Symbole, czyli oznaczenia pierwiastków , które pochodzą od ich nazw łacińskich i są używane w celu uproszczenia zapisu równań chemicznych. Część z nich to symbole jednoliterowe (np. H - wodór, K - potas, N - azot), część zaś dwuliterowe (np. Cl - chlor, Au - złoto)
efni	substancja,	To jednorodna materia o charakterystycznych właściwościach fizycznych i chemicznych.
eiming	destylacja	To rozdzielanie cieczy wieloskładnikowej poprzez odparowanie, a następnie skroplenie jej składników.
einsleitar blöndur	mieszaniny jednorodne	Ich składniki są bardzo silnie rozdrobione – najczęściej do pojedynczych cząsteczek. Typową mieszaniną, z którą spotykamy się na co dzień jest powietrze. Niemożliwe jest rozróżnienie ich składników nawet za pomocą lupy czy mikroskopu.
flokkur	grupa	Pionowy rząd w układzie okresowym pierwiastków.
formúla	wzór	
freon	freon	
frumefni	pierwiastek	Materia zbudowana z atomów jednego rodzaju.
frumeind	atom	Atom, czyli "niepodzielny" – najmniejszy składnik materii , któremu można przypisać właściwości chemiczne . Nie zmienia się w trakcie reakcji chemicznych. Atomy mogą mieć różną wielkość.
frumeindamassi	masa atomowa	Masa atomowa to masa atomu. Atomy mają różny ciężar, w zależności od liczby cząsteczek.
geislavirk efni	materiały promieniotwórcze	
gervifrumefni		
hliðarmálmur		
hamskipti	przemiana fizyczna	Występuje wówczas, gdy pod wpływem środowiska substancja zmienia swoją postać w inną np. z postaci stałej (lód) w płynną (woda).
hálfmálmur	metale poboczne	Mają cechy zarówno metali i nie metali.
halógen	halogen	halogeny to pierwiastki chemiczne w 17. grupie układu okresowego – są to fluor, chlor, brom, jod, asta.
hrein efni		
helmingunartími	czas połowicznego rozpadu pierwiastków.	
hvarfgirni	reakcja	
hvarfgjarn		

Hugtak	Termin polski	Znaczenie / dodatkowe wyjaśnienia
kísill	krzem	Krzem, Si, silicium, pierwiastek chemiczny należący do grupy 14 w układzie okresowym.
jarðalkalímálmur	metale ziem alkalicznych	To grupa metali należących do 2 grupy w układzie okresowym pierwiastków. Pierwiastki należące do tej grupy są miękkie, lekkie i łatwo topliwe.
jón	jon	Atomy lub cząsteczki naładowane dodatnio lub ujemnie. Utrata elektronów przez atom (cząsteczkę) prowadzi do powstania jonu dodatniego.
kolefni	węgiel	Pierwiastek chemiczny o symbolu C
leysing	roztwór	Roztwór to mieszanina dwóch lub więcej związków chemicznych
lífrænt efni	materia organiczna, związki organiczne	Związki organiczne, w których skład wchodzi węgiel.
loftþrýstingur	ciśnienie powietrza	
lota	okres	Pozioma linia w układzie okresowym pierwiastków to okres
lotukerfi	układ okresowy pierwiastków	Zestawienie wszystkich pierwiastków chemicznych w postaci rozbudowanej tabeli, uporządkowanych według ich rosnącej liczby atomowej, grupujące pierwiastki według powtarzających się podobieństw.
málmblanda	stop metali	Stopy metali mogą być związkami chemicznymi lub też luźno związkiem dwóch lub więcej pierwiastków, przynajmniej jeden z nich jest metalem.
málmleysingi	niemetale	Niemetale to pierwiastki chemiczne będące słabymi przewodnikami elektryczności wyjątkiem jest diament. Łatwo łamią się pod naciskiem i nie mają połysku.
málmur	metale	Pierwiastki chemiczne, wykazujące następujące właściwości: połyskliwa powierzchnia, ciągliwość (łatwe w obróbce), dobrze przewodzą elektryczność.
misleitar blöndur	mieszaniny niejednorodne	Mieszaniny niejednorodne to takie, których składniki są rozdrobnione słabo, zawierają one duże zespoły cząsteczek. W takiej mieszaninie, co najmniej jeden składnik możemy rozróżnić gołym okiem bądź za pomocą lupy czy mikroskopu. Mieszaniny takie bardzo łatwo zdefiniować, są to np. mąka z makiem, piasek z wodą czy chociażby sól z cukrem.
nifteind	neutron	Nietrwała, ciężka cząstka elementarna wchodząca w skład jądra atomowego, pozbawiona ładunku elektrycznego
óhvarfgjarn		

Hugtak	Termin polski	Znaczenie / dodatkowe wyjaśnienia
óstöðugur	niestabilny	
rauðablástur	metoda dymarkowa	Na terenie Polski dość powszechna. W celu uzyskania żelaza przetapiana była od III w. p.n.e. do XX w. (początkowo w piecach dymarkowych).
róteind	proton	Trwała cząstka elementarna o dodatnim ładunku elektrycznym będąca składnikiem jądra atomowego
rafeind	elektron	Cząstki o ujemnym ładunku elektrycznym krążące wokół atomowego jądra
sameind	cząsteczka (molekuła)	Związek chemiczny składa się z określonych cząsteczek
sameindaefni		
sameindamassi	Masa cząsteczkowa	Masa wszystkich atomów w danej cząsteczce.
stál	stal	Stop żelaza z węglem i innymi pierwiastkami. Jest powszechnie używana.
stöðugt	nieprzerwanie	
suðumark	temperatura wrzenia	
samsett jón	jony złożone	Są to jony powstałe z 2 lub więcej pierwiastków
sætistala	miejsce w układzie okresowym pierwiastków	Miejsce w układzie okresowym określa nam ilość protonów w jądrze atomu danego pierwiastka. Przykład: C węgiel ma liczbę 6 w układzie okresowym, to oznacza, że w jądrze atomu węgla jest 6 protonów i 6 elektronów. Ich liczba jest zawsze równa.
tákn frumefna	symbol pierwiastka	Symbol pierwiastka składa się z wielkich liter np. H (wodór) i O (tlen) lub jednej wielkiej i jednej małej np. Li (lit)
vetni - H	wodór, symbol: H	Pierwiastek chemiczny – niemetal, rozpoczynający układ okresowy. Najbardziej rozpowszechniony pierwiastek we wszechświecie. Zaliczany często do metali alkalicznych. Jest niemetalem i często poza grupą
öreind	cząsteczka elementarna	Najmniejszy fragment związku chemicznego. Jest częścią atomu.

Heimildir:

http://www.zgapa.pl/zgapedia/Symbol_chemiczny.html

<http://is.wikipedia.org>

<http://pl.wikipedia.org/>

<http://encyklopedia.pwn.pl/>

<http://www.sciaga.pl/>

<http://www.stjornufraedi.is/solkerfid/jordin/lofthjupur-jardar/>

<https://is.wiktionary>

<http://sjp.pl/>

<https://snara.is/>

Warto zajrzeć:

- <http://www.chemia-gimnazjum.info/>
- <http://www.mlyniec.gda.pl/~chemia/gimnazjum/>